Sygn. akt IV Ca 1307/15

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Małgorzata Truskolaska-Żuczek (spr.)

Sędzia SO Anna Wrembel-Woźniak

Sędzia SR (del.) Elżbieta Stefaniuk

Protokolant protokolant sądowy-stażysta Magdalena Wierzchowska

po rozpoznaniu w dniu 22 kwietnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z wniosku M. K. (1)

z udziałem E. K.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie

z dnia 15 grudnia 2014 r., sygn. akt I Ns 1443/13

postanawia:

1. oddalić apelację;

2. zasądzić od E. K. na rzecz M. K. (1) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym.

Anna Wrembel-Woźniak Małgorzata Truskolaska-Żuczek Elżbieta Stefaniuk

Sygn. akt IV Ca 1307/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po M. K. (2), synu P. i I., zmarłym w dniu 15 maja 2013 r. w W., ostatnio stale zamieszkałym w W. przy ul. (...), na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyły: córka M. K. (1) w 1/2 części oraz żona E. K. w 1/2 części (pkt 1), postanowił sporządzić spis inwentarza spadku po M. K. (2) (pkt 2), wykonanie postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza zlecił Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie (pkt 3) oraz zasądził od uczestniczki E. K. na rzecz wnioskodawczyni M. K. (1) kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt 4).

Sąd Rejonowy ustalił, że M. K. (2) w chwili śmierci był w związku małżeńskim z E. K., miał córkę z pierwszego małżeństwa - M. K. (1). W/w są jego spadkobierczyniami ustawowymi. Nie pozostawił testamentu sporządzonego w formie zwykłej.

Spadkodawca w pierwszym tygodniu kwietnia 2013 r. trafił do Szpitala (...), gdzie zdiagnozowano u niego raka trzustki. Od wypisania ze szpitala do czasu śmierci przebywał w domu, tj. w mieszkaniu uczestniczki postępowania.

Uczestniczka podnosiła, że spadkodawca pozostawił testament ustny z dnia 14 maja 2013 r., sporządzony przy jednoczesnej obecności trzech świadków: J. F., E. S. i H. P., a spisany przez J. F. i podpisany przez wskazanych świadków w dniu 19 czerwca 2013 r. jako „oświadczenie na okoliczność testamentu ustnego p. M. K. (2)", w którym do całości spadku po sobie powołał żonę E. K..

W dniu 29 października 2013 r. przed notariuszem w P. K. B. wnioskodawczyni oświadczyła, że przyjmuje z dobrodziejstwem inwentarza spadek przypadający jej z mocy ustawy po zmarłym ojcu M. K. (2).

Ustalając wiarygodność okoliczności sporządzenia testamentu ustnego spadkodawcy Sąd odmówił przymiotu wiarygodności zeznaniom świadków E. S., H. P., J. F. oraz przesłuchaniu uczestniczki w charakterze strony.

Sąd Rejonowy przytoczył treść art. 926 § 1 i § 2 kc, art. 952 kc i art. 669 kpc. Wskazał, że kwestią sporną w niniejszej sprawie pozostawała okoliczność sporządzenia testamentu szczególnego ustnego przez spadkodawcę. Zdaniem Sądu materiał dowodowy zebrany w niniejszej sprawie nie pozwalał przyjąć, że spadkodawca rzeczywiście sporządził testament ustny.

Sąd wskazał, że nie sposób uznać, by spadkodawca działał z wolą i świadomością, iż jego zachowania są czynnościami na wypadek śmierci. W ocenie Sądu przebieg wydarzeń z dnia 14 maja 2013 r. przedstawiony w zeznaniach uczestniczki oraz trzech świadków nie świadczy o tym, by M. K. (2) miał świadomość, że wypowiadane przez niego słowa stanowią faktycznie wyrażenie ostatniej woli wobec świadków testamentu ustnego. Z przedstawianych twierdzeń wynika jasno, że rozmowę na temat testamentu zainicjował jeden ze świadków, tj. J. F., a wymiana zdań pomiędzy nim a spadkodawcą toczona była w formie zwykłej rozmowy. M. K. (2) odpowiadał na pytania J. F., nie zaś przedstawiał swoją ostatnią wolę. Osoby, które w tym czasie miały być obecne w pokoju nie miały świadomości, że są świadkami testamentu ustnego.

Zdaniem Sądu Rejonowego w świetle relacji świadków nie sposób nawet mówić, by w ogóle którakolwiek z przesłanek przepisu art. 952 kc została spełniona. M. K. (2) cierpiał na raka trzustki, z zebranego materiału dowodowego nie wynikało jednak, by w jego przeświadczeniu istniała obawa rychłej śmierci.

Sąd wskazał ponadto, że z uwagi na niewiarygodne zeznania świadków testamentu ustnego i uczestniczki nie sposób przyjąć, iż zaprezentowane zdarzenia i przebieg rozmowy z dnia 14 maja 2013 r. w istocie miały miejsce. Wprawdzie zeznania świadków testamentu ustnego w znacznej części się pokrywają co do czasu, miejsca i okoliczności rzekomej rozmowy z dnia 14 maja 2013 r., jednak szczegółowa ich analiza uwidacznia istotne różnice w ich relacjach co do przebiegu zdarzenia opisanego później jako testament M. K. (2).

Sąd wskazał także, że w zeznaniach świadków dotyczących okoliczności spisywania oświadczenia spadkodawcy wystąpiły rażące sprzeczności. Relacje wykluczają się wzajemnie, w związku z czym zeznania świadków Sąd ocenił jako niewiarygodne. Podobnie Sąd Rejonowy ocenił relację uczestniczki co do rzekomych okoliczności sporządzenia testamentu i spisania oświadczenia spadkodawcy. Uczestniczka przedstawiła jeszcze inną wersję zdarzeń w zakresie spisywania oświadczenia spadkodawcy niż przedstawili to świadkowie testamentu. Przesłuchanie uczestniczki spowodowało dalsze rozbieżności w przedstawianych relacjach i potwierdziło prawidłowość oceny wiarygodności zeznań świadków.

Sąd doszedł zatem do przekonania, że pomimo spisania oświadczenia spadkodawcy datowanego na dzień 19 czerwca 2013 r. nie miało miejsca zdarzenie tego rodzaju, że M. K. (2) przy jednoczesnej obecności wskazanych w tym

oświadczeniu świadków wyraził swoją ostatnią wolę. Samo zaś oświadczenie Sąd uznał za niewiarygodne. W tym stanie rzeczy dla rozstrzygnięcia sprawy nie miały istotnego znaczenia dowody dotyczące stanu zdrowia spadkodawcy tuż przed jego śmiercią.

Uznając, że spadkodawca nie pozostawił testamentu Sąd stwierdził nabycie spadku przez spadkobierców ustawowych - M. K. (1) i E. K. z dobrodziejstwem inwentarza, tj. na mocy art. 931 § 1 kc i art. 1016 kc. Na mocy § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 01 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczaniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza postanowił sporządzić spis inwentarza spadku po M. K. (2), zlecając wykonanie postanowienia w tym zakresie Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 3 kpc.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła uczestniczka postępowania, zaskarżając postanowienie w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie wniosku i stwierdzenie nabycia spadku po M. K. (2) na podstawie testamentu ustnego, ewentualnie o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 941 i art. 952 kc poprzez błędną wykładnię tych przepisów oraz liczne błędy w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę postanowienia, poprzez pominięcie istotnych dla sprawy ustaleń faktycznych, a przyjęcie i drobiazgowe rozważenie szczegółów nieistotnych dla sprawy.

Wnioskodawczyni wniosła o oddalenie apelacji uczestniczki w całości i zasądzenie od uczestniczki na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu, jako pozbawiona uzasadnionych podstaw prawnych.

Sąd Okręgowy w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz argumentację i wywody prawne Sądu Rejonowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Wskazać należy, że w ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji dokonał prawidłowej i rzetelnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie. Wyczerpująco przedstawił okoliczności uzasadniające rozstrzygnięcie sprawy oraz dokonał pełnej i szczegółowej analizy okoliczności faktycznych, wyciągając logiczne i spójne wnioski z zebranego w sprawie materiału dowodowego, zgodnie z zasadą prawidłowej oceny dowodów oraz doświadczeniem życiowym.

Apelacja uczestniczki postępowania zawiera w istocie jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji, zmierzającą przede wszystkim do wykazania, że testament ustny spadkodawcy jest ważny.

Wskazać trzeba, że zgodnie z treścią art. 952 § 1 kc, jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spisze oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie (§ 2).

Koniecznym warunkiem istnienia testamentu ustnego jest przede wszystkim życzenie spadkodawcy złożenia oświadczenia ostatniej woli oraz fakt przywołania osób, które zostały następnie wskazane jako świadkowie w celu wysłuchania oświadczenia o rozrządzeniu posiadanym majątkiem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 136/07). Ustne oświadczenie przez spadkodawcę ostatniej woli może być uznane za skuteczne tylko wówczas, gdy od spadkodawcy pochodzi nie tylko inicjatywa sporządzenia testamentu (wola testowania), ale również decyzja co

do tego, kogo chce on powołać w charakterze spadkobiercy czy też zapisobiercy i czym chce rozrządzić (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1993 r., III CZP 24/92).

Przy testamencie podstawowe znaczenie ma zatem tzw. wola testowania, której brak powoduje, że w ogóle nie dochodzi do dokonania tej czynności prawnej, a więc sporządzenia testamentu. Testator powinien mieć świadomość, że jego zachowanie stanowi sporządzenie testamentu i mieć wolę sporządzenia testamentu o danej treści, a więc wolę wywołania swoim zachowaniem określonych skutków prawnych. O istnieniu woli testowania może świadczyć zarówno treść, jak i okoliczności złożenia oświadczenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd I instancji trafnie uznał, że brak jest podstaw, aby słowa, które spadkodawca miał wypowiedzieć w dniu 14 maja 2013 r. traktować jako jego ostatnią wolę. W oparciu o zebrany w sprawie materiał dowodowy nasuwa się jednoznaczny wniosek, zgodnie z którym po stronie spadkodawcy nie było woli testowania. Oświadczenie, że „w razie gdybym się przekręcił wszystko co zostawiam przeznaczam mojej żonie" spadkodawca wypowiedział bowiem odpowiadając na zadane mu przez J. F. pytanie, a nie ze świadomością i zamiarem sporządzenia testamentu. Innymi słowy, wola testowania nie pochodziła od M. K. (2).

Świadek E. S. wskazała, że „kiedy pan K. mówił, że wszystko przekazuje żonie, to zwracał się do nas wszystkich; była to odpowiedź na pytanie pana J." (k. 50 verte). Z zeznań H. P. wynika, że J. F. zapytał spadkodawcę czy napisał testament, zaś „pan M. tak spokojnie odpowiedział, że ja jeszcze nie, ale jakbym się przekręcił, to i tak wszystko jest dla E." (k. 51 verte). Potwierdził to J. F. zeznając, że powiedział, iż spadkodawca z uwagi na stan zdrowia powinien pomyśleć o testamencie, „spadkodawca na takie stwierdzenie odezwał się w ten sposób: I. otrzymała już to wszystko co miała otrzymać; po tym stwierdzeniu M. uznał, że reszta należy się jego żonie" (k. 52 verte).

Stwierdzić należy zatem, że okoliczności, w jakich miało miejsce oświadczenie spadkodawcy, prowadzą do wniosku, że nie miało ono charakteru stanowczego, skierowanego na wywołanie skutków w zakresie porządku dziedziczenia po nim, a mogło być jedynie informacją o jego zamiarach. Spadkodawca nie poinformował uczestników rozmowy, że chciałby sporządzić testament, ani nie zwracał się do nich, aby byli oni świadkami sporządzenia ostatniej woli. Powyższe wnioski znajdują również potwierdzenie w zeznaniach J. F., który wskazał, że „Pani S. i P. dowiedziały się, że są świadkami testamentu ustnego w dniu 19 czerwca w czasie spisywania" (k. 53). Skoro osoby obecne podczas rozmowy w dniu 14 maja 2013 r. nie miały świadomości, iż są świadkami testamentu ustnego, to tym bardziej nie sposób uznać, że spadkodawca miał zamiar sporządzić w tym dniu testament.

Już tylko z tej przyczyny nie było możliwe uwzględnienie żądania uczestniczki i stwierdzenie nabycia spadku po M. K. (2) na podstawie testamentu ustnego.

Wobec powyższych ustaleń dla rozstrzygnięcia sprawy nie ma w istocie znaczenia, czy po stronie spadkodawcy występowała obawa rychłej śmierci. Zauważyć można ponadto, że gdyby spadkodawca, zdając sobie sprawę ze swojego stanu zdrowia już od początku kwietnia 2013 r., w istocie miał zamiar sporządzić testament i ustanowić wyłącznym spadkobiercą swoją żonę, miał możliwość sporządzić testament własnoręczny lub zwrócić się do członków rodziny o sprowadzenie do domu notariusza.

Z tych samych przyczyn nie ma znaczenia kwestia rozbieżności wynikających z zeznań świadków i uczestniczki postępowania co do okoliczności powstania testamentu ustnego z dnia 14 maja 2013 r. oraz sporządzenia później oświadczenia w dniu 19 czerwca 2013 r., które Sąd Rejonowy szeroko opisał w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności Sąd Okręgowy oddalił apelację jako niezasadną na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 2 kpc, gdyż interesy wnioskodawczyni pozostawały w sprzeczności do interesów uczestniczki postępowania (§ 9 pkt 2 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Anna Wrembel-Woźniak Małgorzata Truskolaska-Żuczek Elżbieta Stefaniuk